

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

עקב (תשכ"ו)

פרק ט'

א. שאלה כללית

"לדברים א' כ"ב-ט"ו מקשה האברבנאל קושיה הנוגעת גם לפרקנו, וזו קושייתו:

אם היתה כונת משה רבנו להוכיחם על עונותיהם, יקשה מאד, למה לא התחיל סמעה העגל שהיה החטא הראשון וכי "נגע עד נפש" ואין לך לומר שמשה שכח, כי אחר זה בפרשת עקב הביאו והאריך בספרו, ואם כן יקשה למה הביא ראשונה חטא המרגלים שהיה אחרון בזמן, ובאחרונה הביא חטא העגל שהיה החטא הראשון, גם חטא המצאת ארבעים רע (בסדר י"א א') וחטא המתאוים בקברות התאווה (בס' י"א ד') ששניהם קדמו לענין המרגלים - יקשה למה לא זכרם כאן (= בפרשת דברים) וחביאם אח"כ בפרשת עקב (פרק ט'), ובאן אם כן העוונות בלי סדר?
ואם תאמר שלא באו לתכלית התוכחה אלא בדרך ספור מה שקרה כדברי הימים אשר למלכים - יקשה אם כן: למה לא נזכרו הדברים כפי זמנם וכפי מה שקרו הראשון ראשון?!

יישב את קושייתו והסבר את סדר החטאים כפי שכאו בפרשיות דב'-עקב!

ב. שאלות ודיוקים ברש"י:

1) ט' ד"ה ואשב בהר: אין ישיבה אלא לשון עכבה.

מה קשה לו?

2) י"ח ד"ה ואתנפל לפני ה' כראשונה:

שב' (שם' ל"ב ל') "תעתה אעלה אל ה' אולי אכפרה" באותה עליה נתעכתי ארבעים יום, נמצאו כלים בכ"ט באב, שהוא עלה ב"ח בתמוז; בו ביום נהרצה הקב"ה לישראל ואמר למשה (שם' ל"ד א') "פסול לך שני לוחות", עשה עוד מ' יום, נמצאו כלים ביום הכפורים, בו ביום נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ואמר לו למשה סלחתי כדברך* לכך הוקבע למחילה ולסליחה, שג' ימים נהרגו.

א מה קשה לו?

א) חסבר מניין לרש"י שאותם ארבעים יום הסוזכרים כאן (בפ' י"ח) אינם אלה שעלה בחם לקבל את הלוחות השניים?
א) (ב') למלים אלה מעיר ברלינר (בהוצאתו את רש"י: "זכור לאברהם") הם דברי הנחומא בעצמו ולא דברי הכתוב קושיית רבים.
הסבר מהי "קושיית הרבים" ומחו ישובו של ברלינר?

4) השוה לדברי רש"י אלה את דבריו ל"ג י"א ד"ה הושב אל המתנה. למה לא העיר ברלינר את הערתו זו גם שם?

ג. י' ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים

אברבנאל: גלה בו (= בפסוק זה) שלא נתנו הלוחות כי אם בסוף ארבעים יום ותוא המורה על מעלתם, כיון שחוצרך כל אותו הזמן מהתבודדות לקבלם ושהוא עליו השלום לא עזר בעשייתם דבר, שהרי לא ראה אותם כי אם סקץ הארבעים יום שישב בהר, וכמו שאמר ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני, כי היה כל זמן שבתו בהר מתבודד בדבור האלוקי והדבקות העצום. ואחרי כלותו ניתנו הלוחות אליו בשלמותם.

1. חסבר מהו הקסי שמישבו אברבנאל?

2. התוכל לישב קסי זה בדרך אחרת?

ד. י"ב ויאמר ה' אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת מארץ מצרים סרו מהר סל חדרך אשר צויתים עשו להם מסכה.

אברבנאל: עתה יזכור משה רבנו ע"ה הדבר השלישי המורה על כובד חטא העגל ורשעתו והוא מהדברים שאמר לו ה' בהר: "קום רד כי...". וכבר אמרנו: "לזכור חטא העגל" חסדי דברכות ובשמות רבה (מ' ב') "כלום נתתי לך גדולה אלא בשבילם". והודיעו שבמה שעשו חטאו פגגו משה רבם וכנגד הי"ת אלוהיהם וכנגד עצמם וכבודם. כנגד משה "כי שחת עמך אשר הוצאת" ... וי"ל לא זכרו הטובות אשר עשית עמם וימירו את כבודך ואת הנהגתך בתבנית שור אוכל עשב...